

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ

Пріоритетними завданнями державної політики щодо розвитку освіти України, окресленими у Законах України "Про освіту", "Про вищу освіту" та "Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті", є: постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; запровадження освітніх інновацій; створення індустрії сучасних засобів навчання і виховання, повне забезпечення ними навчальних закладів; інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів [5; с. 4].

У наш час перед системою професійної освіти стоїть проблема не просто істотного підвищення рівня підготовки майбутніх педагогів, а забезпечення якісно нової сутності цієї підготовки, яка забезпечила б їх готовність до успішної діяльності та дала можливість ефективно організувати активну пізнавальну діяльність дітей. Суспільство вимагає від майбутнього педагога, в залежності від соціальних, економічних та інформаційних змін, постійно оновлювати зміст освіти, методи, форми та засоби виховання та навчання, підвищуючи ефективність педагогічного процесу.

Питання про те, яким чином і в якому напрямку слід удосконалювати підготовку майбутнього педагога до професійної діяльності, стало предметом спеціально організованих педагогічних досліджень О. Абдуліної, О. Амосової, С. Бобришова, Е. Карпової, Н. Кічук, В. Одарія, В. Сластьоніна, О. Тюрікової, Р. Хмелюк та інших. Проблема підготовки майбутніх педагогів до організації пізнавальної діяльності розглядається в роботах В. Михальської, М. Овчинникової, В. Прокопенко, В. Суржанської, В. Федорчук, С. Улятовської та ін.

Мета даної статті – висвітлити деякі особливості професійної підготовки майбутніх педагогів до організації пізнавальної діяльності дітей: проаналізувати і розвести поняття "професійна підготовка" та "готовність до педагогічної діяльності"; визначити особливості структури готовності педагога до організації пізнавальної діяльності дітей.

Вивчення проблеми підготовки майбутніх педагогів до організації пізнавальної діяльності дітей потребує уточнення поняття "професійна підготовка" і "готовність до педагогічної діяльності". У педагогічному словнику термін "професійна підготовка" тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [2; с. 262]. О. Абдуліна визначаючи професійну підготовку майбутнього педагога трактує її як процес формування та збагачення настанов, знань і вмінь, які необхідні майбутньому фахівцю для адекватного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу [1].

Ми погоджуємося із В. Корнешук, яка під "професійною підготовкою" розуміє педагогічний процес у вищих закладах освіти, спрямований на формування професійно значущих знань, практичних умінь і навичок професійної діяльності, професійно важливих якостей відповідно до обраної кваліфікації, достатніх для забезпечення професійної надійності майбутнього спеціаліста [3; с. 148].

Підготовка майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі ґрунтується на двох, пов'язаних між собою, напрямках: оптимізація якості навчання (опанування великим обсягом знань: фундаментарних, базових і спеціальних, професійно значущих; розвиток умінь, навичок; формування духовності, рис характеру, властивостей особистості); підвищення ефективності виховного процесу (використання традиційних і інноваційних форм навчання).

Згідно з дослідженнями В. Олексенко основними проблемами підготовки педагогів у вищих навчальних закладах є її низький рівень; недостатнє означення педагогічного процесу, відсутність надійної матеріально-технічної бази: сучасного начального і наукового обладнання, а також інфраструктури, яка забезпечує розвиток науки і інформаційного сектору, не дозволяє вищому навчальному закладу надати якісну і конкурентоспроможну освіту. Для здійснення освітнього процесу у вищій гуманітарній профільно практично не використовується навчальне обладнання і прилади, відсутні спеціальні лабораторії і кабінети, у виняткових випадках використовуються засоби обчислювальної техніки, відсутнє належне фінансування освіти; а ті, що є не відповідають змістові навчання (освіти) й сучасним вимогам. Є необхідність створення умов для належної організації навчання, під час якого студенти набувають знань, умінь і навичок. Є й труднощі із впровадженням у навчальний процес нових інформаційних технологій [7].

Таким чином, ми спостерігаємо, деякі труднощі при організації процесу підготовки майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах, а отже, постає необхідність оновлювати педагогічний процес, використовуючи поряд з традиційними технологіями – інноваційні, які формують якісну готовність майбутніх фахівців до педагогічної діяльності.

У результаті аналізу низки наукових досліджень з проблеми підготовки студентів до педагогічної діяльності нами було виокремлено декілька підходів до визначення поняття "готовність": функціональний і особистісний. Представники функціонального підходу (К. Платонов, Д. Узнадзе та ін.) розуміють готовність до педагогічної діяльності як певний стан особистості, як психологічну умову успішного виконання діяльності, як психологічну установку, що функціонує на фоні загальної активності особистості. Особистісний (особистісно-орієнтований) підхід розглядає готовність як складне особистісне утворення, багатопланову і багаторівневу структуру якостей, властивостей і станів, які у своїй сукупності дозволяють конкретному суб'єктові успішно виконувати діяльність (І. Богданова, К. Дурай-Новакова, М. Дяченко, І. Зязюн, Л. Кандибович, А. Ліненко та ін.).

Аналіз поняття "готовність до професійної діяльності" свідчить про необхідність урахування в підготовці майбутнього педагога його психічного стану, мотивації, формування в нього настанови на позитивне ставлення до педагогічної діяльності, а також якостей, властивостей і станів, які у своїй сукупності дозволяють йому успішно виконувати діяльність. Готовність – це мета і результат підготовки. Компонентами готовності до професійної діяльності педагога є професійна самосвідомість, ставлення до діяльності, чи настанова (для його ситуаційної готовності), мотиви, знання про предмет та способи діяльності, навички й уміння їх практичного втілення, а також професійно значущі якості особистості.

На основі аналізу різних підходів до проблеми дослідження професійну підготовку майбутніх педагогів ми визначаємо, як процес формування у студентів сукупності науково-педагогічних знань, професійно-педагогічних умінь, навичок, а також якостей особистості. Результатом підготовки вважаємо, готовність майбутніх фахівців. Суттєво, що в роботах усіх наведених вище авторів у тлумаченнях "професійної підготовки" особливо наголошується на певних знаннях та вміннях. Обсяг психолого-педагогічних та методичних знань педагога, загальних і спеціальних, ступінь їх усвідомлення, засвоєння і закріплення в практичних діях – вміннях, – приймаються дослідниками як основні складові прояву педагогічної готовності. Отже, постає питання, якими педагогічними знаннями і вміннями, якостями особистості повинен володіти педагог, який організує пізнавальну діяльність дітей.

В. Прокопенко, досліджуючи проблему підготовки майбутніх педагогів до організації навчально-пізнавальної діяльності дітей, вбачає в орієнтуванні педагогів на підвищення інтересу дітей до навчально-пізнавальної діяльності, активізацію самостійної пошуково-творчої роботи студентів, особистісно-орієнтоване спілкування з дітьми та відповідне керівництво ігровою діяльністю, саморозвиток майбутніх педагогів, оволодіння конкретними психолого-педагогічними і методичними знаннями та прийомами індивідуалізованого навчання, створення багаторівневих навчальних програм [8; с. 12].

Організацією навчально-пізнавальної діяльності дітей, на думку М. Овчинникової, виступає спеціальна упорядкованість навчально-пізнавальних дій учнів та вчителя, яка відповідає цілям, мотивам і задачам навчання та відбувається у відповідному режимі – у навмисно створюваних учителем певних умовах для навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів із застосуванням різноманітних форм, що дозволяють забезпечити успішне формування системи знань та оволодіння досвідом репродуктивної, частково-пошукової і творчої діяльності [6; с. 9].

Таким чином, готовність студентів до використання форм організації навчально-пізнавальної діяльності дітей, вона розглядає як підсистему системи готовності до професійно-педагогічної діяльності, і вона є результатом спеціально організованої підготовки студентів, в основі якої лежить інтегроване формування особистості майбутнього педагога, яке стає можливим за умов поєднання відповідних мотивів, професійних знань, умінь, навичок та педагогічного досвіду, адекватних щодо потреб цієї діяльності.

У дослідженні В. Михальської з управління навчально-пізнавальною діяльністю дітей і підготовкою майбутніх педагогів до неї визначаються структурні компоненти готовності майбутнього педагога до управління навчально-пізнавальною діяльністю: "емоційно-мотиваційний – позитивне ставлення до управлінської діяльності, усвідомлення її значущості й активність у її здійсненні, прагнення творчо здійснювати управління; когнітивний – знання основних положень теорії педагогічного управління; змісту та методів і прийомів організаційної діяльності вчителя на кожному з етапів засвоєння знань учнями; змісту, принципів, видів та форм контролю, критеріїв діагностування й аналізу навчання учнів, методів і прийомів його регулювання і корекції; операційно-практичний – уміння уявляти об'єкт прогнозування, формулювати та аналізувати педагогічні гіпотези; планувати варіативні моделі навчальної діяльності, визначаючи тип уроку і його місце в її системі, цілі навчання, структуруючи навчальний матеріал і добираючи варіанти ефективних методів, прийомів та способів взаємодії вчителя та учнів" [4; с. 14-15].

Виходячи з позицій педагогічного дослідження й аналізу досвіду вчених, підготовку майбутніх педагогів розуміємо як процес формування в студентів сукупності науково-педагогічних знань, професійно-педагогічних умінь, навичок, а також якостей особистості, які дають змогу ефективно організувати пізнавальну діяльність дітей дошкільного віку. Результатом підготовки вважаємо, **готовність** майбутніх фахівців з дошкільної освіти до організації пізнавальної діяльності старших дошкільників, яка розуміється, як сформованість у них мотиваційного, когнітивного, операційного, комунікативного компонентів: **когнітивний компонент** – який складається з наявності необхідного об'єму знань, що забезпечують готовність майбутніх педагогів організувати процес пізнавальної діяльності (психолого-педагогічні, методичні, спеціальні, – в галузі інноваційних технологій), – знання, а також обізнаність щодо сутності, методів, форм організації пізнавальної діяльності); **мотиваційний компонент** – характеризується наявністю інтересу і потреби в організації процесу

пізнавальної діяльності, у тому числі потребу використовувати інноваційні форми і засоби при організації дитячого пізнання; **операційний компонент** – передбачає розвиненість професійних умінь і навичок, самоконтроль, самовдосконалення професійних якостей; **комунікативний компонент** – характеризується особливістю комунікативної діяльності майбутнього педагога, специфікою його взаємодії з навколишніми (наявність толерантних якостей, можливість відстояти, – та й висловити – свою позицію, культура мовлення, культура спілкування).

ЛІТЕРАТУРА

1. Аббдулина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Аббдулина. - М.: Просвещение, 1990. - 141 с.
2. Вишнякова С. М. Профессиональное образование: Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. – М.: НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
3. Корнечук В. В. Сучасна професійна освіта в Україні і надійність спеціалістів / В. В. Корнечук // Наука і освіта. - 2007. - №1-2. - С.147-151.
4. Михальська В. Р. Підготовка студентів педагогічного коледжу до управління навчальною діяльністю молодших школярів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / В. Р. Михальська. – Вінниця, 2006. – 20 с.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Дошкільне виховання. – 2002. - № 7. – С. 4 – 9.
6. Овчинникова М. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до варіативної організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках математики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / М. В. Овчинникова. – Луганськ, 2003. – 22 с.
7. Олексенко В. Ефективні шляхи вдосконалення змісту і форм підготовки спеціалістів ВНЗ / В. Олексенко // Вища освіта України. – 2004. – № 2.-С. 66-67.
8. Прокопенко В. І. Підготовка дітей шостого року життя до навчально-пізнавальної діяльності у школі (на матеріалі роботи навчально-виховного комплексу дошкільний заклад – загальна школа I ступеня – гімназія): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.08 "Дошкільна педагогіка" / В. І. Прокопенко. – К., 2002. – 20 с.

Подано до редакції 17.05.10

РЕЗЮМЕ

У статті розглядаються проблеми підготовки майбутніх педагогів до організації пізнавальної діяльності дітей: авторка аналізує і розводить поняття "професійна підготовка" та "готовність до педагогічної діяльності"; визначає особливості готовності педагога до організації пізнавальної діяльності дітей, мотивує складові кожного компоненту.

Ключові слова: професійна підготовка, готовність до педагогічної діяльності, пізнавальна діяльність дітей.

И.К. Мардарова

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К ОРГАНИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕТЕЙ

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются проблемы подготовки будущих педагогов до организации познавательной деятельности детей: автор анализирует и разводит понятия "профессиональная подготовка" и "готовность до педагогической деятельности"; определяет особенности готовности педагога до организации познавательной деятельности, мотивируя составляющие каждого компонента.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, готовность до педагогической деятельности, познавательная деятельность детей.

I.K. Mardarova

**SOME ASPECTS ON THE ISSUE OF TRAINING FUTURE PEDAGOGUES FOR ORGANIZATION OF CHILDREN'S COGNITIVE ACTIVITY
SUMMARY**

The article deals with the problem of training future pedagogues for organizing children's cognitive activity. The author analyzes and differentiates notions "professional training" and "readiness for pedagogical activity"; determines features of pedagogue's readiness for organization of children's cognitive activity, motivating constituents of each component.

Keywords: professional training, readiness for pedagogical activity, children's cognitive activity.